

ZAPROSZENIE NA INTERDYSCYPLINARNĄ KONFERENCJĘ

EMPATIA W TEATRZE – TEATR EMPATII na skrzyżowaniu trzech kultur

Ernst Ludwig Kirchner, *Drei Gesichter*, 1929
<https://commons.wikimedia.org/>

Teatr jest szczególnym medium empatii, rozumianej jako zdolność i chęć rozpoznania oraz zrozumienia uczuć, emocji oraz cech osobowościowych drugiego człowieka. Gra aktorska – tradycyjnie bazująca na tekście dramatycznym – polega przecież na wczuwaniu się w obcą postać. Z jej zazwyczaj skomplikowaną, często uwarunkowaną „innością” sytuacją i przeżyciami skonfrontowana zostaje publiczność, u której rodzi się zrozumienie, współodczuwanie, akceptacja, a nierzadko wręcz identyfikacja. Teatr jako sztuka żywa, oparta na współobecności i interakcji między aktorem i widzem poprzez różnorodne, ekspresyjne środki wyrazu, pozwala na ukazanie i odbiór emocji postaci w sposób intensywny i bezpośredni. Generowana przez teatr empatia staje się tym samym czynnikiem, który zmusza widza do refleksji nad różnorodnymi tematami społecznymi i egzystencjalnymi, sprzyjając zrozumieniu dla odmiennych postaw i doświadczeń oraz budując więzi. W całej historii teatru i dramatu empatia była wykorzystywana do uwrażliwiania publiczności na problemy marginalizowanych grup, wzmacniania przekazu o potrzebie zmian społecznych oraz mobilizowania do działania. W wielu dramatach – jak u

Bertolta Brechta czy Augusto Boala – mechanizm empatii zostaje świadomie użyty w celu wywołania emocjonalnej reakcji na drodze krytycznej refleksji nad przedstawioną rzeczywistością. Dzięki temu teatr staje się nie tylko formą sztuki, ale i katalizatorem empatycznego zaangażowania i dialogu społecznego.

W ostatnich latach obserwujemy wzmożone zainteresowanie fenomenem empatii zarówno w obszarze neuronauki, jak i w szeroko rozumianej humanistyce. Współodczuwanie traktowane jest jako czołowy element ludzkiego postrzegania i działania. Postulując „wiek empatii” (Frans de Waal) od kultury oczekuje się nie tylko jej wzrostu, lecz w obliczu zagrożenia globalnym konfliktem i katastrofą klimatyczną wiąże się z nią wręcz przyszłe losy cywilizacji. Celem planowanej konferencji jest pogłębiona refleksja na temat obecności i roli empatii w teatrze i dramacie, szczególnie poczynając od modernizmu do czasów nam współczesnych, choć mile widziane będą odniesienia do zjawisk wcześniejszych. Przede wszystkim chcielibyśmy zwrócić uwagę na następującą problematykę:

- empatia wobec ofiar wojen i wypędzeń,
- empatia wobec uchodźców,
- empatia wobec natury i klimatu,
- empatia wobec zwierząt,
- empatia wobec dyskryminowanych kobiet,
- empatia wobec mniejszości etnicznych i religijnych,
- empatia wobec mniejszości seksualnych oraz problemów z tożsamością płciową,
- empatia wobec chorych i niepełnosprawnych,
- empatia wobec starości i brzydoty,
- empatia wobec biedy i wyzysku.

Symposium stanowić ma przestrzeń do wymiany myśli i analiz oraz prezentacji nowych odczytań i interpretacji empatii jako kluczowego elementu (nie tylko) współczesnego teatru i dramatu. Proponowana tematyka nie wyczerpuje oczywiście szerokiego katalogu zagadnień. Istotną kwestią jest nie tylko przyjrzenie się poszczególnym tematom, lecz zwrócenie uwagi na metody i środki, jakimi empatia jest w widowiskach teatralnych i tekstach dramatycznych generowana.

Nawiązując do szczytnej idei Trójkąta Weimarskiego, planowana konferencja, ma charakter niejako trójstronny. Nie oznacza to ani, że do udziału w niej zapraszamy wyłącznie badaczki i badaczy z Francji, Niemiec i Polski, ani że omawiana tematyka ma być związana ściśle z tymi trzema kręgami kulturowymi. Wiodącymi językami konferencji w trzech osobnych sekcjach mają jednak być francuski, niemiecki i polski z uwzględnieniem języka angielskiego jako współczesnej lingua franca.

Konferencja ma na celu pogłębioną refleksję nad rolą empatii w teatrze i dramacie, także w kontekście współczesnych wyzwań geopolitycznych. Chcemy, aby badacze z różnych krajów podjęli próbę odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób sztuka teatralna może służyć jako narzędzie budowania mostów między kulturami i narodami, szczególnie w czasach wzrastających międzynarodowych napięć. Analizując przedstawienia teatralne,

teksty dramaturgiczne oraz praktyki teatralne z różnych krajów, pragniemy zbadać, jak teatr może przyczyniać się do wzajemnego zrozumienia, tolerancji i współodczuwania, a także w jaki sposób może stanowić platformę do krytycznej refleksji nad współczesnymi konfliktami i wyzwaniami.

Konferencja odbędzie się na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego w dniach 23-25.10.2025. Dla uczestników przewidujemy wpisowe 650 zł / 150 euro (kwota obejmuje m. in. zakwaterowanie w hotelu uniwersyteckim). Na zgłoszenia (biogram i krótki abstrakt) drogą mailową empathie@uni.lodz.pl oczekujemy do 15 maja 2025 roku.

Organizatorzy:

Tomasz Kaczmarek prof. UŁ Instytutu Romanistyki,

Artur Pełka prof. UŁ Instytut Germanistyki,

Karolina Prykowska-Michalak prof. UŁ Instytut Kultury Współczesnej

Wybrana literatura:

Bak P. M., *Zu Gast in Deiner Wirklichkeit: Empathie als Schlüssel gelungener Kommunikation*, Springer 2015.

Breithaupt F., *Kulturen der Empathie*, Suhrkamp, 2009.

Breyer T. (ed.): *Grenzen der Empathie: Philosophische, psychologische und anthropologische Perspektiven*, Fink 2013.

Breyer T., *Verkörperte Intersubjektivität und Empathie*, Klostermann 2015.

Hochmann J., *Une histoire de l'empathie*, Odile Jacob, 2012.

Hrdy S. B., *Comment nous sommes devenus humains. Les origines de l'empathie*, L'instant présent, 2016.

Lanzoni S., *Empathy: A History*, Yale University 2018.

Łebkowska A., *Empatia. O literackich narracjach przełomu XX i XXI wieku*, Universitas, 2009.

Tisseron S., *L'empathie, Que sais-je / Humenis*, 2024.

Waal F. de, *The Age of Empathy: Nature's Lessons for a Kinder Society*, Crown Publishing Group. 2009.